

Oikeudellinen elämä

EUROOPAN UNIONIN LINJA kestävyyspolitiikassa tuntuu poukkoilevan unionin ulkopuolisten vaikuttimien mukaan. Euroopan unionin komissio ilmoitti tämän vuoden alussa, että se aikoo ”yksinkertaistaa” kestävyys sääntelyä ja siten varmistaa unionin kilpailukyvyyn muuttuneessa maailmantilanteessa. Tässä tarkoituksessa se julkaisi helmikuun lopussa niin kutsutun Omnibus I -paketin, jonka tarkoituksena on muun muassa keventää kestävyysraportointidirektiivin (2022/2464/EU), taksonomia-asetuksen (2020/852/EU) sekä vielä kansallisesti implementoitamattoman yritys vastuudirektiivin (2024/1760/EU) aiheuttamaa hallinnollista taakkaa yrityksille. Omnibus I -paketin ympärillä on kuohunut sen lanseerauksesta asti.

Marraskuun 13. päivänä EPP:n (European People’s Party) liittouduttua parlamentin laitoikeistopuolueiden kanssa (the Patriots for Europe (PfE); the European Conservatives and Reformists (ECR); Europe of Sovereign Nations (ESN)), parlamentti hyväksyi ehdotuksen, jonka mukaan muun muassa yritys vastuudirektiivin soveltamisrajaa nostettaisiin, siivilioikeudellinen vastuu poistuisi, ilmastonmuutoksen hillintää koskevaa siirtymäsuunnitelmaa ei tarvitsisi tehdä lainkaan, ja yritysten velvollisuus selvittää arvoketjunsä ympäristö- ja ihmisoikeusvaikutukset vesittyisi osittain, koska vaikutuksia koskevia tietoja ei saisi enää pyytää alle 5000 henkilöä työllistävältä arvoketjun yrityksiltä paitsi poikkeuksellisesti. Julisuuteen on vuotanut tietoa siitä, miten kymmenen pääosin yhdysvaltalaisia korporaatia lobbasi järjestelmällisesti näiden muutosten puolesta ja onnistui lopulta saamaan tahtonsa läpi. Myös Yhdysvaltain hallinnolla on tun-

netusti ollut vaikutusta sääntelyn vesittämiseen.

Parlamentin äänestyksen jälkeen ehdotus eteni trilogineuvotteluihin. Eurooppalaiset business & human rights -ammattilaiset, juristit ja tutkijat pyrkivät vaikuttamaan neuvotteluihin korostamalla harmonisoidun siviilioikeudellisen vastuun, riskiperustaisen vaikutusarvioinnin, tarpeeksi laajan soveltamisalan sekä ilmastosiirtymäsuunnitelman tärkeyttä. Joulukuun 9. päivänä parlamentti ja komissio pääsivät ehdolliseen neuvottelutulokseen. Tulos mukailee parlamentin ehdotusta sillä lisäyksellä, että yritys vastuudirektiivin kansallinen implementointi lykkääntyy jälleen vuodella niin, että direktiivi pitää saattaa kansallisesti voimaan 26. heinäkuuta 2028 mennessä, ja yritysten tulee alkaa noudattaa direktiivin mukaisia velvoitteita heinäkuussa 2029. Seuraavaksi komission ja parlamentin täytyy vielä hyväksyä ehdotus muodollisesti. Kestävyys sääntelyä ja erityisesti yritys vastuudirektiiviä koskeva saaga jatkuu siis myös vuonna 2026.

* * *

KANSALAI SUUSLAIN TIUKENNUS- TEN toinen vaihe tulee voimaan 17.12.2025. Lakimuutos kiristää kansalaisuuden saamisen ehtoja: hakijalta edellytetään jatkossa turvattua toimeentuloa, ja myös henkilöllisyyden todentamista sekä nuhteettomuutta koskevia vaatimuksia tiukennetaan. Muutos on osa kolmivaiheista kokonaisuudesta, jonka ensimmäisessä vaiheessa pidennettiin kansalaisuuteen vaadittavaa asumisaikaa ja jonka kolmannessa vaiheessa on tarkoitus ottaa käyttöön kansalaisuustesti, joka mittaisi hakijan tietoja suomalaisesta yhteiskunnasta.

Uuden lain mukaan hakija saa olla turvautunut työttömyysetuuteen tai toimeentulotuen enintään kolmen kuukauden ajan viimeisen kahden vuoden aikana. Aiemmassa laissa edellytettiin vain, että hakija pystyi luotettavasti selvittämään toimeentulonsa lähteen; varsinainen toimeentuloedellytys oli poistunut kansalaisuuslain modernisoinnin yhteydessä 2000-luvun alussa, mutta palaa nyt lainsäädäntöön.

Toimeentuloon ja tukiin turvautumiseen vaikuttaa tietysti henkilön työmarkkina-asema. Perustuslakivaliokunnan kuultavina olleet asiantuntijat pohtivatkin, onko lakimuutos syrjivä vai mahtuuko se valtion suvereniteetin piiriin. Valiokunta kääntyi jälkimmäiselle kannalle.

Joka tapauksessa muutos luo uudenlaisen sidoksen perustavanlaatuisten poliittisten oikeuksien – kansalaisuus antaa oikeuden äänestää ja asettua ehdolle valtakunnallisissa vaaleissa – luokka-aseman, maahanmuuttotauksen sekä etnisen syrjinnän välille. Hyvin vakuuttava tutkimusnäyttö kertoo esimerkiksi siitä, että osa työnantajista syrjii työnhakijoita, joilla on Lähi-itään viittaava nimi.

* * *

TUTKIVA TOIMITTAJA *Paavo Teittinen* sai ansaitusti vuoden 2025 tietokirjallisuuden Finlandia-palkinnon kirjallaan Pitkä vuoro – kuinka moderni orjuus juurtui Suomeen (Gummerus 2025). Teittinen on tullut tunnetuksi nepalilaisten ravintoloiden työntekijöiden hyväksikäytöstä kertovasta Helsingin Sanomien jutustaan (30.3.2019), jonka syntyprosessista kirjassa kerrotaan yksityiskohtaisesti. Jutulla oli merkittävä vaikutus siihen, että ihmiskaupan vastainen työ nousi vahvasti esiin *Rinteen / Marinin* hallituksen hallitusohjelmassa. Kirjassa Teittinen syventää ymmärrystä ulkomaisen

työvoiman hyväksikäytön laajuudesta tavalla, joka ei olisi mahdollista uutisartikkelien rajatussa formaatissa. Kirjan teema on ajankohdainen sekä vahvasti oikeus- ja yhteiskuntatieteellinen, joten sen lukemista voi suositella koko Oikeus-lehden lukijakunnalle.

* * *

OIKEUS- JA YHTEISKUNTATIETEELLISEN YHDISTYKSEN kuulumisia: OYY jakaa taas julkaisupalkinnon ajankohtaiselle tieteelliselle julkaisulle, joka on tutkimuksellaan avannut uudenlaisia näkökulmia suomalaiseen oikeus- ja yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun. Julkaisupalkinnon tavoitteena on lisätä oikeus- ja yhteiskuntatieteitä yhdistävän tutkimuksen tunnettavuutta Suomessa ja kannustaa etenkin uransa alussa olevia tutkijoita. Palkittavan tutkimuksen tulee olla julkaistu vuosina 2020–2025 (myös online first -julkaisu riittää) ja se voi olla yhden tai useamman kirjoittajan laatima. Julkaisun tulee olla englannin-, ruotsin- tai suomenkielinen sekä vertaisarvioitu. Palkinnonsaajan päättää kolmihenkinen asiantuntijaraati. Julkaisupalkinnon arvo on 300 euroa, ja julkaisusta kirjoitetaan juttu Oikeus-lehteen.

Olisiko sinulla tai vaikka kollegallasi mielessä tutkimus, joka ansaitsisi tulla huomioiduksi palkinnolla? Ilmoita tutkimuksesta 18.1.2026 mennessä osoitteeseen julkaisupalkinto[at]oyy-ry.fi. Lisätietoja: <https://oyy-ry.fi/toimintaa/julkaisupalkinto/>.

* * *

OIKEUSPOLIITTINEN YHDISTYS **DEMLA RY:N** kuulumisia: Demla ry järjestää osana Tieteiden yötä keskustelutilaisuuden otsikolla Oikeustiede ja vallankäyttö. Tilaisuus-

nessa keskustellaan siitä, mikä on oikeuden ja oikeustieteen kyky vastustaa poliittista tai taloudellista painetta 2020-luvun kriiseissä ja maailmanpolitiikan myllerryksissä. Pystyykö oikeustiede täyttämään kriittistä tehtäväänsä vai palveleeko se lopulta vain valtaapitäviä? Panelisteina tapahtumassa ovat kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori ja akateemikko *Martti Koskenniemi* (Helsingin yliopisto), rehtori *Tapio Määttä* (Itä-Suomen yliopisto), oikeustieteen maisteri *Tuuli Tahvinko* (Lakiasiaintoimisto Maaailma), tutkijatohtori *Tuukka Brunila* (Turun yliopisto) sekä juristi ja kansanedustaja *Elisa Gebhard*. Tapahtuma järjestetään 22.1.2026 klo 17.00–18.30 Helsingissä osoitteessa Roasbergin Sivukonttori-lounge, Mikkonkatu 13.